

เพื่อให้ความรู้ด้านจริยธรรมและการรักษาจริยธรรมแก่กำลังพล ทอ.

หลักพรหมวิหารธรรม ๔ ประการของพระมหากษัตริย์

พรหมวิหารธรรม ๔ ประการ ถือได้ว่าเป็นหลักธรรมขั้นพื้นฐานทางจิตใจของชนชั้นผู้ใหญ่ ผู้ปกครอง ผู้เป็นหัวหน้า จะเห็นได้ว่าพรหมวิหารธรรม ๔ ประการ นั้น เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวสำหรับจิตใจ ของทุกองค์กร ครอบครัว ประเทศ ซึ่งไม่ว่าจะเป็นผู้นำ หรือผู้ปฏิบัติงานในองค์กร ควรจะต้องมีเพื่อเป็นหลักในการประพฤติปฏิบัติ

ในพระอภิธรรมปิฎก ธรรมสังคณี ฉบับภาษาไทย อธิบายถึงพรหมวิหารธรรม ๔ คือ ธรรมเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ, ธรรมประจําใจอันประเสริฐ, หลักความประพฤติที่ประเสริฐบริสุทธิ์, ธรรมที่ต้องมีไว้เป็นหลักใจ และกำกับความประพฤติ จึงจะชื่อว่าดำเนินชีวิตหมดจด และปฏิบัติตนต่อมนุษย์สัตว์ทั้งหลายโดยชอบ^๑

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้ให้ความหมายของพรหมวิหารธรรมไว้ใน พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลธรรม คือ ธรรมเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ ธรรมประจําใจอันประเสริฐ หลักความประพฤติที่ประเสริฐบริสุทธิ์ ธรรมที่ต้องมีไว้เป็นหลักใจและกำกับความประพฤติ จึงจะชื่อว่า ดำเนินชีวิตแบบหมดจด และปฏิบัติตนต่อมนุษย์สัตว์ทั้งหลายโดยชอบ นอกจากนี้พรหมวิหาร ยังมีความหมายที่สามารถแปลอีกในหนึ่งว่า ธรรมเป็นเครื่องอยู่ของพรหม, ธรรมเป็นเครื่องอยู่อย่างพรหม, หรือธรรมประจําใจที่ทำให้เป็นพรหม หรือให้เสมอด้วยพรหม หรือเป็นเครื่องอยู่ของท่านผู้มีคุณยิ่งใหญ่^๒

พรหมวิหารธรรม มีองค์ประกอบอยู่ ๔ ประการ คือ

๑) เมตตา มีความรักความปรารถนาดีต่อประชาชนหรือผู้ใต้บังคับบัญชา ตลอดถึงคนทุก ๆ คน อยากให้เขามีความสุขและประสบประโยชน์ทั่วหน้ากัน

๒) กรุณา ความสงสาร คือ อยากช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ ใฝ่ใจที่จะปลดเปลื้องบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของคนและสัตว์ทั้งปวง

^๑ อภ.ส. (ไทย) ๓๔/๑๙๐/๗๕.

^๒ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๖, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ เอส.อาร์. พรินต์ติ้ง แมสโปรดักส์, ๒๕๕๑), หน้า ๑๒๔- ๑๒๕.

๓) **มุกิตา** ความเบิกบานพลอยยินดี เมื่อเห็นประชาชนหรือผู้ใต้ปกครองตลอดจนถึงคนทุก ๆ คนประสบความสำเร็จ งามงายยิ่งขึ้นไป ก็พลอยยินดีอนุโมทนาด้วย

๔) **อุเบกขา** ความมีใจเป็นกลาง ไม่พลอยทับถมซ้ำเติมเมื่อผู้อื่นมีทุกข์ มีโทษที่ประกอบขึ้นเอง เพราะการกระทำ (กรรม) ของตนเองและได้ช่วยแก้ไขโดยธรรมแล้ว ไม่สามารถที่จะช่วยได้ เพราะสุดวิสัยที่จะแก้ไข ก็ต้องวางใจเป็นกลาง สม่ำเสมอมั่นคงดุจดาวซึ่ง พร้อมทั้งจะวินิจฉัยและวางตน ปฏิบัติตนไปตามความเที่ยงธรรม^๓

หลักพรหมวิหารธรรม ถือได้ว่า เป็นคุณธรรม จริยธรรม ที่เป็นสื่อสัมพันธ์ในการประพฤติตามทางแห่งความดี หมายถึง ธรรมประจำใจอันประเสริฐ ธรรมประจำใจของผู้ใหญ่ เป็นธรรมที่ผู้ปกครอง จะต้องใช้ในการปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้ใต้ปกครอง

จากความสำคัญของพรหมวิหารธรรม ในฐานะที่เป็นมาตรฐานแห่งการประพฤติตามที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่า พรหมวิหารธรรม คือ ความปรารถนาดี ต้องการให้ผู้อื่นมีความสุขตลอดจนสรรพสัตว์ทั้งหลายด้วยและความพลอยยินดีต่อความสำเร็จ ต่อคุณความดีของผู้อื่น สัตว์อื่น และความวางใจเป็นกลาง เที่ยงธรรมเที่ยงตรงต่อผู้อื่น โดยอาศัยหลักกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับทางสังคมซึ่งบัญญัติขึ้นโดยชอบ เป็นแบบแผนในการประพฤติปฏิบัติ จัดเป็นจริยธรรมระดับพื้นฐานการทำความดีทางกาย วาจา ใจ หรือ อกุศลกรรมบถ ๑๐ จัดเป็น จริยธรรมระดับกลางมีสัมมาทิฐิ เป็นจริยธรรมระดับสูง พรหมวิหารจึงเป็นจริยธรรมที่มีคุณค่าแก่ผู้ประพฤติปฏิบัติ

จัดทำโดย : ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาจริยธรรม ทอ.
กองอนุศาสนาจารย์ กรมยุทธศึกษาทหารอากาศ

^๓ ที.ม. (ไทย) ๑๐/๑๘๔/๒๒๕.